

Perintöjärjestelmä, seksuaalisesti marginalisoidut ryhmät ja ihmisoikeudet

- Verkkokysely 22.12.2015-29.1.2016, Suomen Akatemia ja Helsingin yliopisto
- Tekijät: Dosentti, akatemiaturkija *Antu Sorainen* ja VTM *Anna Heinonen*

Tutkimuskysymykset:

- Kuinka paljon LHBTQ-ihmiset tekevät testamentteja tai perintöjärjestelyjä?
- Mistä he saavat testamenttiin ja perintöjärjestelyihin liittyvää tietoa?
- Mitä puutteita perintölainsäädännössä on heidän kannaltaan?

Päätulokset: 1007 vastausta: tässä huomioitu Suomi (510)

- Sukupuolijako %: n 58/m29/jur n11/jur m2
- Seksuaalisuus: lesbo 40/homo 26/bi 24
- Vastaaajien ikähaitari: 16-79v (synt. 1937-2000) - keski-ikä 41v
- Testamentti: kyllä 23/ ei 77
- Perinyt: kyllä 42/ ei 59
- Perintöjärjestelyjä: EI 93
- Tiedonsaanti: Internet 64% / suku 35%/koulu 33%/media 28%/lakimiehet 25%
- Tarpeeksi tietoa: EI 66/ kyllä 34

Ehdotuksia tutkijoiden ja lainsäätäjän harkittavaksi sekä kansalaiskeskusteluun:

- Perintöverokategoriat – eroon sukulaisprivilegiosta ja parisuhdenormista?
- Rekisteröitymisen/avioliiton etuoikeutettu asema pakkokeino?
- Äitiyslaki, avioehtoalistus (obs! kv tutkimus: ei tehoa)
- Testamenttityöpajat, juristikoulutus, myös nuorille suunnattua neuvontaa
- Valtion luoma pohja testamentille, testamenttipankki tai –rekisteri

Suurimpia ongelmia perintöjärjestelmässä queer-ryhmille (avovastaukset):

- ✓ Tietämättömyys omista oikeuksista; tiedon hajanaisuus ja saatavuus
- ✓ Testamentin säilyttäminen ja siitä tiedottaminen; varmuus muotoseikoista
- ✓ Testamentin tekemisen ja muuttamisen jähmeys ja kalliisuus
- ✓ Seksuaalipakolaisuuden tuottamat ongelmat (kv oikeus)
- ✓ Perunkirjoitus/hautajaisjärjestelyt (sukulaisten homofobia); testamentti liian ”myöhäinen” tahdonilmaus (esim pre-trans* -nimi)
- ✓ Epäsuora syrjivä taloudellinen tuki voi pienentää perintöä; ohitetaan perheen sisällä
- ✓ Biologisen, parisuhteen ja aviollisen normin eriarvoisuus (sateenkaariperheissä eri statukset sisarusten välillä - perheen sisäinen adoptio ei ole ratkaisu)
- ✓ Perheriitojen pelko estää järjestämästä perintöasioita; stigmat (HIV+)
- ✓ ”Pakkorekisteröityminen” verotuksen vuoksi
- ✓ Leskeneläke/työeläke; sukupolvenvaihdos (normit; juristien vahingolliset neuvot)
- ✓ Näkymättömyys suvussa/perheessä/yhteiskunnassa/lainsäädännössä
- ✓ Avioehdon puuttuessa sosiaalisia vanhempia voidaan painostaa/kiristää
- ✓ Queer-normatiivisuus; väärät uskomukset; itsesyrjintä perimyksessä
- ✓ ”Kaapin perintöepistemologia” (esim. romantiikalla painostaminen)
- ✓ Moraaliset valinnat (vähemmistöstressi); ”ehdolliset” eli syrjivät testamentit
- ✓ Liika ”tasapuolisuus”/ potentiaalisen homofobian torjunta syrjinnän välineenä

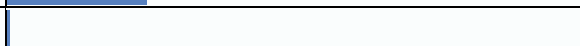

Liite 1: Verkkokyselyn tuloksia

Seksuaalisuus, valitse kaikki sopivat			
Vastaukset	Määrä	%	Prosenttiosuus kaikista vastaajista
Lesbo	200	39.76%	
Homo	131	26.04%	
Queer	98	19.48%	
Bi	122	24.25%	
Aseksuaali	12	2.39%	
Hetero	41	8.15%	
Polyamorinen, monisuhteinen, ei-monogaami	48	9.54%	
Muu, mikä?	33	6.56%	
Yht.	685		

Oletko tehnyt verosuunnittelua tai muita järjestelyjä oman perintösi verotuksen keventämiseksi?			
Vastaukset	Määrä	%	Prosenttiosuus kaikista vastaajista
Kyllä	35	6.97%	
En	467	93.03%	
Yht.	502		

Oletko tehnyt testamentin?			
Responses	Määrä	%	Prosenttiosuus kaikista vastaajista
Kyllä	118	23.32%	
En	388	76.68%	
Yht.	506		

Onko sinulla mielestäsi tarpeeksi tietoa perintö- ja testamenttilainsäädännöstä?			
Vastaukset	Määrä	%	Prosenttiosuus kaikista vastaajista
Kyllä	280	33.82%	
Ei	548	66.18%	
Yht.	828		

Mistä olet saanut tietoa perintö- ja testamenttiasioista? Valitse kaikki sopivat			
Vastaukset	Määrä	%	Prosenttiosuus kaikista vastaajista
Lakimieheltä	122	24.65%	
Asianajajaliitosta	2	0.40%	
Internetistä	319	64.44%	
Puolisolta, kumppanilta tai rakastetulta	60	12.12%	
Ex-puolisolta, -kumppanilta tai -rakastetulta	19	3.84%	
Sukulaisilta	171	34.55%	
Ystäviltä	106	21.41%	
Koulusta tai opinnoista	165	33.33%	
Setasta tai muista HLBTIQ-järjestöistä	21	4.24%	
Mediasta	139	28.08%	
Muualta, mistä?	47	9.49%	
Yht.	1171		

Liite 2: Avovastauksista poimittuja ongelmakohtia perintöjärjestelmässä

*Perintökaaren ja perintöverotuksen syrjivä sukulaisuusmalli: ”HLBT-vähemmistön yhdenvertaisten oikeuksien kannalta ja laajemminkin modernin yhteiskunnan tarpeiden vuoksi olisi oleellista toteuttaa perusteellinen jäämistöoikeuden kokonaisuudistus, joka siirtäisi jäämistöoikeuden pois nykyisestä perhe- ja sukukeskeisestä mallista. Vaikka seksuaalivähemmistöjen jäsenet muodollisesti ovat tasavertaisia perinnön suhteen, käytännössä vallitseva malli syrjii sukupuolivähemmistöihin kuuluvia monin tavoin. Automaattinen sukulaisuuteen pohjautuva perimysjärjestelmä myös siirtää varallisuutta pois homoyhteisöstä. Tämän vaikutus korostuu erilaisten sukulaisuuteen perustuvien veroluokkien vuoksi.”

*Äitiyslain potentiaali vaikutus sosiaalisen vanhemman turvattuuteen: ”Aiemmassa vastausvaihtoehdossa oli maininta ”en ole adoptoinut” - olisin kyllä, jos olisi ollut mahdollisuus. Lapsen synnyttänyt ex ei suostu. Siksi äitiyslakia pitäisi muuttaa pikimmiten, etteivät tällaiset tilanteet toistu (mieluiten tietysti mennä paljon pitemmälle kuin nykyinen äitiyslakiehdotus, eli purkaa kahden vanhemman systeemi). Ei hän olisi kehdannut neuvolassa sanoa, ettei minulle saa antaa vanhemmuutta, mutta kun piti erikseen hakea käräjäoikeudelta huoltajuutta, niin siinä vaiheessa on helppo kieltäytyä, jos haluaa pelata valtapelejä. Tilanne vaikuttaa paitsi lapsen turvallisuuteen (turvallisempaa jos olisi enemmän virallisia vanhempia), myös hänen (mahdolliseen) perintöönsä.”

*Testamentin myöhäisyys: ”On oma valintani olla kertomatta seksuaalisuudestani sukulaisilleni mutta mikäli kuolen, niin yksinasuvana he tulevat todennäköisesti käymään läpi omaisuuteni. Minulla on esineitä ja tavaroita, jotka heistä monet varmasti kokisivat hämmäntävinä. Oma toiveeni olisi, että joku ystäväni kävisi tavarani läpi sillä en haluaisi sukulaisteni tietävän näitä yksityisasioitani kuolemani jälkeenkään. En tiedä olisiko tällainen viimeinen toive toteutettavissa esim testamentilla. Toinen vaihtoehto on, että en elä omien seksuaalisten mieltymysteni mukaista elämää ja jätän kokonaan hankkimatta esineet, jotka mahdollistavat tämän.“

*Väärä tieto omista oikeuksista: ”Koen, että lapsettomana homomiehenä jään väistämättä järjestelmien katveeseen. Omistan kesämökin sisareni kanssa puoliksi, mutta jos sisareni kuolee ennen minua, omistan mökin hänen lastensa kanssa. Jos minä kuolen, sisareni saa mökkiosuuteni.”

*Juristien tietämättömyys queer-suhteista: ”We have had conflicting advice from lawyers and others regarding power of attorney or living wills for if we are no longer able to make decisions about our health and wellbeing, or our financial affairs and I don't know whether we need to do it or not. We got the lawyer we have from a site that said LGBT friendly -he is not gay himself, and I didn't notice any special knowledge or advice.”

*Kv.oikeus: ”Jag vill ha mer information om hur queer testamente kommer att ske om partnern kommer från länder utanför Europa.”

*Testamenttipankki: ”Valtio voisi tehdä testamentin teosta helpompaa esim. luomalla pohjan, jota voi käyttää.”

*Queer-normatiivisuus: ”It is just how norms even in queer family live on even among us. This has been sadening to me as I have tried to create queer family for my child since we ate migrants here, but I see when it comes to money, people reproduce biology (or heteronorm of ones partner). How many people choose friends and chosen family over bio family when they die?”

*Syrjivä tasapuolisuus: ”Vanhempani haluavat tehdä veljeni perinnöttömäksi ja samaan aikaan olla tasapuolinen minua kohtaan. On olemassa pieni mahdollisuus etten saa mitään perintöä, vaan vanhempani hassaavat kaiken eläessään. Tähänhän heillä on luonnollisesti täysi oikeus.”